

ABSTRACT

Olga Voronova, Inna Hamburh. Civil-legal construction of "transaction": features of the legal regulation. The article is devoted to the research of the peculiarities of the legal regulation of the concept of "transaction" in the civil law and legislation of Ukraine. A historical excursion was conducted regarding the use of the term "transaction" in the Civil Codes of the Ukrainian Soviet Socialist Republic and Ukraine. Thus, the Civil Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic of 1922 contained Section IV, which was entitled "Transaction" with the definition of the concept as "actions aimed at establishing, changing or terminating civil legal relations, can be unilateral and mutual (agreements)". In the Civil Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic of 1963, the term "transaction" was replaced by the term "deal" with a similar definition. In the current Civil Code of Ukraine of 2003, there is a separate Chapter "Transactions". Argumentation about the reasons for these terminological transformations is given. The replacement of the term "transaction" in the Civil Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in 1922 by the term "deal" in the Civil Code of the Ukrainian Soviet Socialist Republic in 1963 was due to attacks on the Ukrainian legal vocabulary, with the aim of bringing it closer to Russian-language counterparts. The return of the term "transaction" to the normative legal vocabulary, practical and scientific usage is due to the need to restore Ukrainian traditions, including in the field of lawmaking.

The signs of the transaction are listed. Despite their normative consolidation in the Explanation of the Ministry of Justice of Ukraine, various scientific positions on their content are given, and the author's opinion is expressed. Aspects of the correlation between the concepts of "transaction", "agreement", "deal" are revealed. The conclusion was made about the necessity of consolidation these concepts in the Civil Code of Ukraine, which reflect a comparative characteristic with reference to the author's proposals. The following definitions are proposed for amendments to the text of the Civil Code of Ukraine: "transaction" – an act of a person/persons aimed at acquiring, changing or terminating civil rights and obligations"; "agreement – a bilateral or multilateral transaction"; "deal – an agreement between the parties of the transaction regarding any requirements".

Key words: *transaction, agreement, deal, civil law, legislation, legal relations.*

УДК 347.77

DOI: 10.31733/2078-3566-2022-6-460-468

Олег ЖУРАВЕЛЬ©

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАХИСТУ
АВТОРСЬКИХ ПРАВ ТА СУМІЖНИХ ПРАВ
В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ**

Проаналізовано питання захисту авторських прав та суміжних прав в Україні. Розкрито особливості оновленого Закону України «Про авторське право та суміжні права». Виокремлено особливості захисту авторських прав провідних країнах світу.

Особливу увагу приділено захисту авторських прав об'єктів, розмічених в мережі Інтернет. Надано рекомендації щодо захисту авторських прав об'єктів авторського права, що мають електронну форму, в тому числі текстові об'єкти та фотографії. Розглянуто види відповідальності за порушення авторських прав.

Ключові слова: *авторське право, суміжні права, інтелектуальна власність, електронні об'єкти авторського права, авторський твір.*

Постановка проблеми. Права громадянина в цивілізованому світі гарантує кожна правова держава. Права людини, як слушно зауважують науковці ДДУВС, – це один з провідних об'єктів національної безпеки, тому що лише на основі безпеки особи, закріплюючи, реалізуючи, охороняючи і захищаючи її права, свободи та обов'язки, можна здійснювати заходи щодо забезпечення безпеки більш складних соціальних систем [1].

Кожна людина впродовж свого життя умисно або неумисно створює ті чи інші

© О. Журавель, 2022

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6213-1343>

olzhuravel@urk.net

об'єкти, до яких можна застосувати авторські права. Багато людей не мають знань щодо можливості та необхідності захисту своїх авторських прав. Авторське право може бути застосовано до витворів інтелектуальної або творчої діяльності людини. Українське законодавство поділяє авторські права на особисті майнові та особисті немайнові. При цьому майнові права зазвичай дають право використовувати безпосередньо твір в різних формах (тобто можуть бути передані третім особам), а немайнові гарантують визнання за автором його авторства, тобто закріплюються за ним довічно. Будь-який твір, щоб охоронятися законом, повинен мати такі ознаки: оригінальність та об'єктивну форму вираження.

Законодавство України захищає авторські права. Зокрема, у 1993 році було ухвалено Закон України «Про авторське право і суміжні права», у 1994 – затверджено Постанову Кабінету Міністрів України «Про мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів літератури і мистецтва», а в 1995-му – «Про державну реєстрацію прав автора на твори науки, літератури і мистецтва». У 1995 році Україна приєдналася до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, вона передбачає, що охорона твору надається незалежно від того, де створений твір, та діє у всіх країнах, в яких діє Бернська угода. Бернська угода підтримує такі основоположні принципи: 1) матеріальної та моральної зацікавленості автора (безумовно, якщо автор щось створює, він повинен отримувати від цього моральне або матеріальне задоволення, а в ідеалі і те, і те); 2) свободи творчості (адже лише в умовах відсутності тиску на автора стосовно кінцевого результату його творчості можна отримати унікальний продукт, що повністю розкриє задумку автора); 3) всебічна охорона прав і законних інтересів авторів (кожен автор повинен бути впевнений в тому, що якщо інші використовуватимуть його твір вони або вкажуть його авторство або при відповідних умовах навіть сплачуватимуть кошти автору за використання його творів); 4) поєднання особистих інтересів автора з інтересами суспільства (авторський твір тільки тоді може приносити повне задоволення автору, якщо його результати його творчості є корисними не тільки для нього, а й для суспільства в цілому та безперечно не шкодять існуванню суспільства та не загрожують безпеці суспільства).

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Серед найбільш ґрунтовних досліджень, на нашу думку, з авторської проблематики варто виділити наукові праці І. Аристової, К. Резворович, Е. Сидорової, Л. Нестерчук та І. Кісліциної, Б. Антімонова, В. Дроб'язко, С. Ландкофа, М. Мельника, О. Підпригори, О. Підпригори, В. Серебровського, Є. Флейшиц, А. Штефан, О. Штефан та ін. Щодо історико-правових досліджень авторського права, то значний внесок зробили науковці: О. Орлюк, Г. Довгань, В. Іващенко, М. Гордон, В. Корецький, С. Надобко та ін.

Одним із найбільш значних актів, ухвалених на міжнародному рівні для захисту прав інтелектуальної власності, досі лишається Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів [2]. На додаток до авторських прав, визнаних саме Бернською конвенцією, Договір про авторське право ВОІВ (WIPO Copyright Treaty) також передбачає: 1) право на розподіл; 2) право на оренду; 3) більш широке право на комунікацію з громадськістю [3].

Також на світовому рівні діє Всесвітня конвенція про авторське право (1952 року ухвалення). У цьому акті міститься чітка вказівка на процедуру захисту авторського права та на практику добросовісного використання об'єктів авторського права [4].

Європейський Союз теж затвердив низку процедур стосовно захисту авторського права. Наприклад, Директива 2001/29/ЄС розроблена з метою оновлення правил щодо захисту авторських прав у цифрових мережах. Також дія цього акта спрямована на реалізацію 1996 WIPO Internet Treaties. Крім того, у цій же сфері діють Директива 93/83/ЄС та Директива 2014/26/EU.

Відповідно до статті 2 Директиви 2001/29/ЄС «Про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві», на захист від незаконного відтворення та використання можуть розраховувати: автори щодо літературних творів; виконавці щодо фіксації їх виступу; виробники фонограм щодо їх фонограм; продюсери щодо перших фіксацій фільмів стосовно оригіналу та копій їхніх фільмів; організації мовлення щодо фіксації їх трансляцій, незалежно від того, передаються ці передачі дротовим чи бездротовим зв'язком, у тому числі за допомогою кабельного або супутникового зв'язку [5].

Щодо України, то у 1996 році було ухвалено Конституцію України, зокрема статтю 41, яка констатує, що кожна людина має право розпоряджатися своєю творчою діяльністю [6].

У 2003 р. Верховна Рада України ухвалила новий Цивільний кодекс України, одна зі складових якого – Книга четверта «Право інтелектуальної власності» (складається з 12 глав, які об'єднують 90 статей) [7].

Вітчизняне законодавство у сфері захисту авторських прав складається з положень Цивільного кодексу України та Закону «Про авторське право й суміжні права», які до останнього часу зовсім не відповідали викликам охорони авторських прав у сучасну цифрову епоху. При цьому потрібно зауважити, що статті 161–192 Угоди про асоціацію України з ЄС безпосередньо присвячені саме захисту авторських прав, що вказує на актуальність цієї сфери для ЄС та на необхідність привести вітчизняне законодавство у відповідність до законодавства ЄС. Відповідно, нещодавно (у грудні 2022 року) до Закону «Про авторське право і суміжні права» було внесено доповнення, які дозволяють заблокувати та вилучити контент, який порушує законодавство, шляхом звернення правовласника.

Враховуючи, що в червні 2022 року Україна стала кандидатом в члени Європейського Союзу, виникла необхідність внесення змін до багатьох норм чинного законодавства. Не став винятком і Закон, що стосується встановлення та захисту авторських прав. Так, 1 грудня 2022 року Верховна Рада прийняла новий Закон (проект № 5552-1) «Про авторське право і суміжні права» [8]. Прийнятий законодавчий акт визначає: перелік об'єктів авторського права та творів, які не є об'єктами авторського права; строк чинності авторського права; перелік об'єктів та строк чинності суміжних прав.

Закон врегульовує: наявні механізми охорони об'єктів авторського права; актуальні питання, що пов'язані з виникненням і здійсненням авторського права; особливості авторського права на службові твори та на твори, створені за замовленням; особливості авторського права на аудіовізуальні твори, музичні недраматичні твори, складені твори, похідні твори, комп'ютерні програми, бази даних; можливі випадки та особливості вільного використання творів; перехід авторського права у законну спадщину; визнання творів та об'єктів суміжних прав сирітськими; перехід творів і об'єктів суміжних прав у суспільне надбання; випадки та особливості вільного використання об'єктів суміжних прав; особливості здійснення авторами права на частку від суми продажу оригіналу твору мистецтва (тобто право слідування); особливості здійснення авторського права і суміжних прав права на винагороду; особливості здійснення майнових прав на об'єкти авторського права і суміжних прав; передання (відчуження) майнових прав на об'єкти авторського права і суміжних прав; механізми захисту авторського права і суміжних прав; порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі «Інтернет»; особливості укладання договорів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або суміжного права та договорів у сфері колективного управління майновими правами на об'єкти авторського права і суміжних прав, а також порядок збирання, розподілу і виплати організаціями колективного управління винагороди на користь правовласників [9].

Враховуючи повномасштабне вторгнення росії в Україну, терміново було організовано роботу по підготовці та ухваленню Законів, що забороняють будь-яку співпрацю з державою-агресором та її представниками. Тож 13 жовтня 2022 року набрала чинності урядова Постанова від 8 жовтня 2022 року № 1127 «Деякі питання здійснення заходів із сприяння захисту прав інтелектуальної власності та реєстрації у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону». На період воєнного стану: 1) повністю заборонено реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності, які охороняються відповідно до закону, за заявами правовласників (або їх уповноважених представників) щодо всіх категорій товарів: громадян російської федерації, юридичних осіб, які утворені та зареєстровані відповідно до законодавства рф та/або кінцевим бенефіціарним власником яких є саме громадянин рф чи інші юридичні особи, які утворені та зареєстровані відповідно до законодавства російської федерації; якщо виробниками, експортерами або імпортерами товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, є громадяни рф чи юридичні особи, які утворені та зареєстровані відповідно до законодавства російської федерації; 2) заборонено реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності за заявами

правовласників (або їх уповноважених представників) фізичних та/або юридичних осіб, до яких застосовано персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції»; 3) заходи щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності, передбачені розділом XIV Митного кодексу України, щодо всіх категорій товарів, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, які належать громадянам РФ чи юридичним особам, які утворені та зареєстровані відповідно до законодавства російської федерації, не застосовуються.

Безумовно, не може йти мови ані про будь-яку співпрацю або про будь-які гарантії загарбникам та території України, ані в сфері інтелектуальної власності ані в інших дотичних сферах. В Україні є достатньо людських, науково-технічних та інших ресурсів, аби самостійно створювати повноцінні об'єкти інтелектуальної власності без допомоги агресора [10].

Метою статті є дослідження змін у Законі України «Про авторське право та суміжні права», який ухвалено з правками відповідно до вимог Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження показало, що відбулися суттєві зміни в Законі «Про авторське право та суміжні права» 2022 року порівняно з цим же Законом 1993 року, і це не дивно, адже технології йдуть вперед і законодавство потребує постійного удосконалення, аби захистити громадян в різних сферах їхнього життя, включно із захистом їх авторських прав.

У новому Законі значно розширено перелік форм, в яких можуть існувати літературні твори для отримання ними захисту. Якщо раніше було закріплено, що об'єктами авторського права є літературні письмові твори, то зараз підпадають під авторське право і твори в електронному вигляді. Більше уваги присвячується захисту публікацій, що розміщені у мережі «Інтернет». З'явилося згадування про фотографії, тепер законодавець чітко визначає, що «фотографічний твір – це твір, статично відображений (зафіксований) із застосуванням аналогових, цифрових фотографічних технологій на матеріальному носії чи в електронній (цифровій) формі або із застосуванням лазерних технологій у вигляді об'ємного тривимірного зображення». Тож у любителів робити багато фото є реальний шанс відстояти свої права, якщо вони побачать незаконне використання фотографій, що зроблені конкретно ними.

Також новий Закон захищає авторські права текстів, що переведені з української мови на будь-яку іншу (раніше це стосувалося лише перекладу текстів на українську мову).

Важливим аспектом нового Закону, на нашу думку, є вказівка на те, що авторським правом охороняються бази даних, які за добром або упорядкуванням їх складових частин є сукупним результатом інтелектуальної діяльності. Безумовно, аби створити базу даних та упорядкувати її, потрібно прикласти немало трудових та часових ресурсів, а отже автор цілком логічно може розраховувати на те, що база даних, яку він створив, є його інтелектуальною власністю та підпадає під дію цього Закону.

Також до об'єктів авторського права, відповідно до законодавства, віднесено: виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; комп'ютерні програми; музичні твори з текстом і без тексту; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, музично-світлові шоу, циркові вистави, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки; аудіовізуальні твори; твори образотворчого мистецтва; твори архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтних утворень (тут додали позицію :»ландшафтні утворення»); твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, художня ковка, ювелірні вироби тощо; ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, будівництва та інших сфер діяльності; театральні постановки, сценічні переробки літературних творів белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру, і обробки нематеріальної культурної спадщини, придатні для сценічного показу; твори художнього дизайну та інші. Також до цієї категорії віднесли театральні постановки, сценічні переробки літературних творів белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру, і обробки нематеріальної культурної спадщини, придатні для сценічного показу.

Водночас до об'єктів, що не охороняються авторським правом, віднесені такі: повідомлення про новини або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації; вираження народної творчості (фольклор); акти органів державної влади, органів

місцевого самоврядування, офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного і судового характеру (наприклад, закони, укази, постанови, рішення, державні стандарти тощо), а також їх проекти та офіційні переклади; державні символи, державні нагороди; державні знаки, емблеми, символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань України; символіка територіальних громад України; грошові знаки; розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не є оригінальними; фотографії, що не мають ознак оригінальності; аббревіатури; проекти офіційних символів і знаків до їх офіційного затвердження, розглядаються як твори образотворчого мистецтва, права на які охороняються відповідно до цього Закону; бази даних, що не є оригінальними, охороняються правом особливого роду (*sui generis*) відповідно до частин 4–6 статті 21 цього Закону; неоригінальні об'єкти, що були згенеровані комп'ютерною програмою, охороняються правом особливого роду (*sui generis*) відповідно до статті 33 цього Закону [11].

Важливим питанням сьогодення є захист авторських прав у мережі «Інтернет». Відсутність дієвого контролю за відтворенням та незаконним опублікуванням творів в Інтернеті, а також недосконалість законодавчих актів, плюс анонімність у користуванні інтернет-ресурсами, і до того ж нематеріальна сутність об'єктів – все це стало причиною того, що доказати сам факт правопорушення авторських прав та реально притягти до відповідальності особу, яка вчинила цей злочин, дуже складно або практично неможливо. Треба зауважити, що твори в електронному форматі також охороняються законами про авторські права. Розміщення творів в Інтернеті при цьому вважається законним лише в тому випадку, якщо особа, яка публікує твір, має відповідний дозвіл автора чи особи, яка має авторське право. Такі твори є доволі доступними для великої кількості людей -якому часі та місці. Однак при цьому варто зазначити, що не всі у будь-яких об'єкти авторського права можуть бути опублікованими в Інтернеті, адже ст. 25 Закону України «Про авторське право і суміжні права» вказує на те, що форма вільного відтворення не поширюється на твори архітектури, комп'ютерні програми та твори образотворчого мистецтва [11].

Щодо розміщення творів у мережі «Інтернет», то воно відбувається у три етапи: спочатку проводиться завантаження об'єкта у цифровій формі на сервер, сайт чи у пам'ять комп'ютера; потім надається доступ до оцифрованого твору необмеженій кількості осіб, але лише за згодою автора, в інших випадках – це порушення авторського права (існують різні підходи щодо кваліфікації дій, пов'язаних з наданням доступу: перший охоплює право автора на публічне сповіщення. Це право характеризується передачею творів в ефір за допомогою радіохвиль чи на віддалі за допомогою проводів, а не на наданні доступу до творів, коли йдеться про розміщення твору в Інтернеті; другий підхід – право на опублікування або право на розповсюдження чи подання творів до загального відома публіки); третій етап – це завантаження користувачем об'єкта, який захищається авторським правом, на особистий електронний пристрій.

Відповідальність за порушення авторських прав в Інтернеті несуть лише особи, які незаконно розміщують твори та особи, які завантажують їх (тобто користувачі). Проте, необхідно зауважити, що згідно з ст. 25 Закону України «Про авторське право і суміжні права» користувач не є правопорушником у випадку коли, завантажена ним копія на власний електронний носій буде використовуватися виключно для особистих потреб, а не для отримання комерційної вигоди.

Відповідно до національного законодавства, постачальники інтернет-послуг не є відповідальними особами за незаконне завантаження на сайти об'єктів авторського права за умови, що в договір із замовником включено пункт про заборону розміщення цифрових копій творів з порушенням авторських прав. Вони також звільняються від покарання за те, що вжили заходи, пов'язані з захистом авторських прав. Варто зауважити, що власники вебсайтів, на сайтах яких опубліковано злочинний об'єкт, теж не несуть відповідальності за порушення авторських прав за умови, що вони дотримуються ч. 3 ст. 52 згаданого раніше Закону.

Провідні країни мають значний досвід захисту авторських прав своїх громадян. Наприклад, у Франції ще з 2009 року діє Закон «Про авторське право», який накладає пряму відповідальність лише на власників веб-сайтів, де був розміщений твір з порушенням авторського права. За порушення законодавцем передбачено чималий штраф або навіть ув'язнення на три роки. При цьому того, хто користувався незаконно

об'єктом чужої інтелектуальної власності, не карають [12]. А ось у Великобританії навпаки, відповідальність несуть крадії об'єктів авторського права, а не Інтернет-провайдери чи власники сайтів. В Іспанії достатньо ефективно борються з Інтернет-піратством за допомогою Законів «Про податок на Google» та «Закон Тобіна». Користувачі повинні в обов'язковому порядку сплачувати податок за використання цифрових послуг.

У Німеччині штраф або ув'язнення отримують не лише особи, які незаконно опублікували контент, а й рекламні компанії, які розмістили свої оголошення на піратських сайтах.

В США Закон «Про авторське право у цифровому тисячолітті» передбачає відповідальність провайдера за порушення прав в Інтернеті та встановлює порядок дії стосовно припинення доступу до незаконного контенту. Також у цій країні проводиться моніторинг діяльності піратських сайтів, результатом якого є закриття цих сайтів та охорона об'єктів авторського права [12].

В Японії для порушників Закону про авторські права передбачаються суворі покарання – від штрафу до ув'язнення до десяти років. В Китаї усі блогери повинні вказати персональні дані й номер телефону. За рішенням уряду, Інтернет-організації перевіряють мережі та видаляють незаконну інформацію. В Китаї вже п'ять років працює Інтернет-суд, в онлайн-засіданнях якого відбувається захист порушених авторських прав, розкриття комерційної таємниці та інше [14].

Бразилія, Швеція та Нідерланди теж борються на законодавчому рівні із порушниками авторських прав. Прийняті закони, які зобов'язують Інтернет-компанії оформлювати особисті справи на своїх клієнтів, і в разі порушення ними авторських прав не виникає проблем з встановленням особи порушника.

Ізраїль в останні роки також веде активну боротьбу з піратством на законодавчому рівні. Відбулися зміни в кримінальному законодавстві, яке регулює сферу авторського права, тепер немає різниці між захистом прав в середовищі фізичних носіїв та безпосередньо в мережі Інтернет [15].

В Канаді застосовують спеціальні засоби захисту об'єктів авторського права. Наприклад, систему обміну файлами, яка передбачає, що провайдеру надходить повідомлення від автора про те, що до системи було завантажено твір з порушеними правами. Також діють санкції у вигляді штрафів за порушення авторського права.

За невітшними даними списку США «Special301», Україна, на жаль, є одним із лідерів у порушенні авторських прав. В Україні в цей час працює некомерційна організація «Українська антипіратська асоціація», основною метою якої є захист авторських прав, удосконалення законодавства, сприяння у виявленні випадків порушення авторських прав, а також масштабна участь у міжнародних організаціях щодо охорони авторських прав, підвищення рівня обізнаності громадян, створення гідних умов щодо посилення в Україні охорони прав на інтелектуальну власність [16].

У 2013 році в нашій країні великими медіагрупами було започатковано ініціативу «Чисте небо». Вона оприлюднювала списки інтернет-ресурсів, на яких фіксувалося порушення авторських прав.

Одним з поширених порушень авторського права є протиправне розміщення письмового твору автора в мережі «Інтернет». При цьому потрібно зауважити, що законодавець чітко визначає, хто саме є автором. Тож автором твору вважається особа, зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (тобто презумпція авторства), за відсутності доказів іншого. Автору належить виключне право на дозвіл або заборону використання твору іншими особами.

Для виникнення авторського права не вимагається спеціальна реєстрація твору чи будь-яке інше спеціальне його оформлення. Зареєструвати авторське право лише за бажанням може кожен автор у відповідних державних реєстрах. Порядок такої реєстрації передбачений чинною Постановою Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» [17].

Іноді користувачі використовують чужі фото, беручи їх з сайтів, вважаючи, що якщо автор розповсюдив фото у мережі, то можна його використовувати. Але це хибна думка. Адже викладення, наприклад, фото в мережу ще не означає, що автор зображення автоматично надає дозвіл на його вільне використання іншим особам.

Серед способів захисту авторських прав на фотозображення в мережі «Інтернет»

можна виокремити такі: подання позову до суду за захистом свого права інтелектуальної власності; позасудовий порядок реагування, тобто звернення з вимогою про припинення протиправних дій, вимоги щодо блокування сайту тощо.

У разі виявлення порушень авторського права дієвим також може бути досудовий порядок врегулювання спору: автор має законне право звернутися із заявою про припинення порушення до власника вебсайту та вебсторінки, на яких розміщені фотозображення без згоди цього автора. В такому випадку власник вебсайту не пізніше ніж 48 годин з моменту отримання такої заяви зобов'язаний унеможливити доступ до фотозображення, щодо якого подано заяву, а також надати заявнику інформацію про вжиті заходи [18].

Зауважимо, що відповідальність за порушення авторських прав в Україні може бути цивільно-правовою, адміністративною та кримінальною.

У межах цивільно-правової відповідальності автор твору (фотографії) має право на грошову компенсацію, відшкодування моральної шкоди, упущеної вигоди або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторських прав за неправомірне використання чужого твору.

До адміністративної відповідальності порушники авторського права можуть бути притягнені за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності. За це передбачено штраф у розмірі від 170 до 3400 грн з конфіскацією незаконно виготовленої продукції, а також обладнання і матеріалів, призначених для її виготовлення (стаття 51-2 КУпАП).

Кримінальна відповідальність передбачена у випадках незаконного відтворення, а також розповсюдження творів мистецтва або інше умисне порушення авторського права, якщо воно заподіяло шкоду в доволі значному розмірі. Передбачена законодавцем санкція в цьому разі така: штраф від 3400 грн, позбавлення волі на термін до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на термін до трьох років або без такого (стаття 176 Кримінального кодексу України) [19].

Висновки. Потрібно зазначити, що стрімка діджиталізація сприяє не тільки швидкому поширенню інформації, а й більшим можливостям з погляду недобросовісних споживачів інформації незаконного використання об'єктів авторського права, що належать іншим особам. У зв'язку з цим авторам потрібно використовувати увесь доступний спектр захисту об'єкта авторського права – від попередження про наслідки незаконного використання того чи іншого об'єкта до застосування спеціальних програм захисту (наприклад, під час копіювання тексту будуть видаватися не букви, а невідомі символи; або під час копіювання тексту автоматично додається гіперпосилання; або наприклад, на фотографії потрібно накладати захисний пласт із написом, що унеможливить використання фото на інших ресурсах тощо).

Провідні держави використовують дієві закони про захист авторських прав. Україна теж стрімко і позитивно рухається в цьому напрямі, зокрема, у грудні 2022 року ухвалено оновлений Закон «Про авторське право і суміжні права», який враховує вимоги ЄС та таким чином гармонізує українське законодавство із європейським і надає ще надійніший захист власникам об'єктів авторського права.

Список використаних джерел

1. Наливайко О., Братішко Н. Права людини як об'єкт національної безпеки України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2. С. 31–36.
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051.
3. WIPO Copyright Treaty (adopted in Geneva on December 20, 1996). URL: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295166.
4. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_052.
5. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society. URL: <https://www.legislation.gov.uk/eu/dr/2001/29/contents>.
6. Авторське право та суміжні права в Україні. Їх захист та відповідальність : практ. посібник. Київ : ЦУЛ, 2019. 224 с.
7. Цивільний кодекс України від 16.10.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

8. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>.
9. Прийнято новий Закон «Про авторське право і суміжні права»: що передбачено. URL : https://jurliga.ligazakon.net/news/215797_priynyato-noviy-zakon-pro-avtorske-pravo--sumzhn-prava-shcho-peredbacheno.
10. Реєстрацію об'єктів права ІВ, пов'язаних з росією, у митному реєстрі зупинено: діє урядова постанова. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/214629_restratsyu-obktiv-prava-v-rovuzyanikh-z-rosyu-u-mitnomu-restr-zupineno-d-uryadova-postanova.
11. Новий Закон «Про авторське право та суміжні права», які зміни відбулись у переліку об'єктів авторського права? URL: <https://cedem.org.ua/consultations/novuj-zakon-pro-avtorske-pravo-ta-sumizhni-prava-yaki-zminy-vidbulys-u-pereliku-ob-yektiv-avtorskogo-prava/>.
12. Петренко Г. Безсмертні корсари інтернет-морів: як борються з інтернетпіратством у світі та що варто зробити в Україні. URL: <https://ms.detector.media/zakonodavstvo/post/15855/2016-01-27-bezsmertni-korsariinternet-moriv-yak-boryutsya-z-internet-piratstvom-u-sviti-ta-shcho-vartozrobity-vukraini/>.
13. В Іспанії знизився рівень відвідувань піратських сайтів. URL: <https://apo.kiev.ua/v-ispaniyi-znyuzvsya-riven-vidviduvan-piratskyh-sajtiv/>.
14. Доступ к судье удалённый, слушание длится 20 минут: как работают интернет-суды в Китае. URL: <https://bel.biz/ecosystem/dostup-k-sude-udalyonnyj-slushaniedlitsya-20-minut-kak-rabotayut-internet-sudy-v-kitae/>.
15. Скуратовский Б. Как в Израиле реформировали законодательство в сфере защиты авторских прав. URL: <http://mediasat.info/2019/10/29/new-israeli-online-antipiracy-copyright/>.
16. Власенко В., Пахольчук Я. : «Із 1 млн телеглядачів 900 тисяч платять піратам». URL : <https://mind.ua/publications/20198098-yaroslav-paholchuk-iz-1-mlnteleglyadachiv-900-tisyach-platyat-piratam>.
17. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1756. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF#Text>.
18. Чи існують авторські права на той чи інший твір (фотографію) в мережі Інтернет. URL: <https://stsaltiv.gov.ua/useful-info/chi-isnuyut-avtorski-prava-na-to-chi-inshi-tvir-fotografiyu-v-merezhi-internet>.
19. Баранова О. Авторські права в Інтернеті: що є об'єктом та як себе захистити. URL: https://biz.ligazakon.net/news/203333_avtorsk-prava-v-internet-shcho--obkto-ta-yak-sebe-zakhistiti.

Надійшла до редакції 14.12.2022

References

1. Nalyvayko, O., Bratishko, N. (2021) Prava lyudyny yak ob'yekt natsional'noyi bezpeky Ukrainy. [Human rights as an object of national security of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Dnipropetrovs'koho derzhavnogo universytetu vntrishnikh sprav*. № 2, pp. 31-36. [in Ukr.].
2. Berns'ka konventsiya pro okhoronu literaturnykh i khudozhnikh tvoriv 1886 roku [Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works of 1886]. URL : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051. [in Ukr.].
3. WIPO Copyright Treaty (adopted in Geneva on December 20, 1996) [WIPO Copyright Treaty]. URL : http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=295166. [in Ukr.].
4. Vsesvitnya konventsiya pro avtors'ke pravo 1952 roku [World Copyright Convention of 1952]. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_052. [in Ukr.].
5. Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society [Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society]. URL : <https://www.legislation.gov.uk/eudr/2001/29/contents>. [in Ukr.].
6. Avtors'ke pravo ta sumizhni prava v Ukraini. Yikh zakhyst ta vidpovidal'nist' [Copyright and related rights in Ukraine. Their protection and responsibility: practice. Manual] : prakt. posibnyk. Kyiv : TsUL, 2019. 224 p. [in Ukr.].
7. Tsyvil'nyy kodeks Ukrainy vid 16.10.2020 [Civil Code of Ukraine dated October 16, 2020]. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. [in Ukr.].
8. Pro avtors'ke pravo i sumizhni prava [On copyright and related rights] : Zakon Ukrainy vid 23.12.1993. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>. [in Ukr.].
9. Prynyato novyy Zakon «Pro avtors'ke pravo i sumizhni prava»: shcho peredbacheno [The new Law "On Copyright and Related Rights" was adopted: what is provided]. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/215797_priynyato-noviy-zakon-pro-avtorske-pravo--sumzhn-prava-shcho-peredbacheno. [in Ukr.].
10. Reyestratsiyu ob'yektiv prava IV, pov'yazanykh z rosiyeyu, u mytnomu reyestri zupyneno: diye uryadova postanova [Registration of IP rights related to Russia in the customs register has been stopped: the government decree is in effect]. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/214629_restratsyu

obktv-prava-v-povyazanikh-z-rosyu-u-mitnomu-restr-zupineno-d-uryadova-postanova. [in Ukr.].

11. Novyy Zakon «Pro avtors'ke pravo ta sumizhni prava», yaki zminy vidbulys' u pereliku ob'yektiv avtors'koho prava? [New Law "On Copyright and Related Rights". What changes have taken place in the list of copyright objects?]. URL: <https://cedem.org.ua/consultations/novyj-zakon-pro-avtorske-pravo-ta-sumizhni-prava-yaki-zminy-vidbulys-u-pereliku-ob-yektiv-avtorskogo-prava/>. [in Ukr.].

12. Petrenko, H. Bezsmertni korsary internet-moriv: yak boryut'sya z internetpirat-stvom u sviti ta shcho varto zrobyty v Ukraini [Immortal corsairs of the Internet seas: how to fight Internet piracy in the world and what should be done in Ukraine]. URL : <https://ms.detector.media/zakonodavstvo/post/15855/2016-01-27-bezsmertni-korsariinternet-moriv-yak-boryutsya-z-internet-piratstvom-u-sviti-ta-shcho-varto-zrobiti-vukraini/>. [in Ukr.].

13. V Ispaniyi znyzyvsya riven' vidviduvan' pirat-s'kykh saytiv [In Spain, the level of visits to pirate sites has decreased]. URL : <https://apo.kiev.ua/v-ispaniyi-znyzyvsya-riven-vidviduvan-piratskykh-sajtiv/>. [in Ukr.].

14. Dostup k sud'e udalenny, slushanye dlyt'sya 20 mynut: kakrabotayut ynternet-sudy v Kytae [Access to the judge is remote, the hearing lasts 20 minutes: Internet courts work in China]. URL : <https://bel.biz/ecosystem/dostup-k-sude-udalyonnyj-slushaniedlitsya-20-minut-kak-rabotayut-internet-sudy-v-kitae/>. [in Ukr.].

15. Skuratovskyy B. Kak v Yzrayle reformyrovaly zakonodatel'stvo v sfere zashchyty avtorskykh prav [How in Israel the legislation in the field of copyright protection was reformed]. URL : <http://mediasat.info/2019/10/29/new-israeli-online-antipiracy-copyright/>. [in Ukr.].

16. Vlasenko V., Pakhol'chuk YA. : «Iz 1 mln telehlyadachiv 900 tysyach platyat' piratam» [Out of 1 million TV viewers, 900 thousand pay pirates]. URL: <https://mind.ua/publications/20198098-yaroslav-paholchuk-iz-1-mlnteleglyadachiv-900-tisyach-platyat-piratam>. [in Ukr.].

17. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro derzhavnu reyestratsiyu avtors'koho prava i dohovoriv, yaki stosuyut'sya prava avtora na tvir» [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On state registration of copyright and contracts relating to the author's right to a work"]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF#Text>. [in Ukr.].

18. Chy isnyut' avtors'ki prava na toy chy inshyy tvir (fotohrafiyu) v merezhi Internet [Do copyrights exist for a particular work (photo) on the Internet]. URL: <https://stsaltiv.gov.ua/useful-info/chi-isnyut-avtorski-prava-na-to-chi-inshi-tvir-fotografiyu-v-merezhi-internet>. [in Ukr.].

19. Baranova, O. Avtors'ki prava v Interneti: shcho ye ob'yektom ta yak sebe zakhystyty [Copyright on the Internet: what is an object and how to protect yourself]. URL : https://biz.ligazakon.net/news/203333_avtorsk-prava-v-nternet-shcho--obktom-ta-yak-sebe-zakhistiti. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleh Zhuravel. Current issues of protection of copyright and related rights in the conditions of digitalization. The issue of protection of copyright and related rights in Ukraine is analyzed. The features of the updated Law of Ukraine "On Copyright and Related Rights" are disclosed. Features of copyright protection in leading countries of the world are highlighted.

Special attention is paid to the protection of copyrights of objects placed on the Internet. Recommendations are provided for copyright protection of copyrighted objects in electronic form, including textual objects and photographs.

It was noted that rapid digitalization contributes not only to the rapid dissemination of information, but also to greater opportunities from the point of view of unscrupulous consumers of information for the illegal use of copyright objects belonging to other persons. In this regard, authors need to use the entire available spectrum of protection of the copyright object – from a warning about the consequences of illegal use of this or that object to the use of special protection programs (for example, when copying text, unknown symbols will be displayed instead of letters; or when copying the text, a hyperlink is automatically added; or, for example, to put a protective layer on the photo with an inscription that will make it impossible to use the photo on other resources, etc.).

Leading countries use effective copyright protection laws. Ukraine is also rapidly and positively moving in this direction, in particular, in December 2022, the updated Law "On Copyright and Related Rights" was adopted, which takes into account the requirements of the EU and thus harmonizes Ukrainian legislation with European legislation and provides even more reliable protection to owners of copyright objects rights.

Also outlined for the period of martial law are the main positions of the government resolution on "Some issues of implementation of measures to promote the protection of intellectual property rights and registration in the customs register of objects of intellectual property rights that are protected in accordance with the law". Types of liability for copyright infringement are considered. The areas of copyright protection on the Internet have been studied.

Keywords: *copyright, related rights, intellectual property, electronic copyright objects, author's work.*